

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף קלט

(בעמ' הקודם)

גמרא: **תלוש אין מחובר לא:** כלומר למדנו במשנתנו - 'ומה שהניח תלוש הרי הוא של יורשין', משמע שרק התלוש של היורשים, אבל המחובר שייך למקבל המתנה, לפי שדבר המחובר לקרקע נחשב כגוף הקרקע, ואת הקרקע אביו הקנה לו לאחר מיתה, וכשם שהוא זוכה בקרקע כך הוא זוכה במחובר לקרקע.

קושיא: **והא תניא שמין את המחוברין ללוקח:** והרי למדנו בתוספתא בכתובות - הכותב את נכסיו לבנו מהיום ולאחר מיתה, ומכר הבן את הנכסים עוד בחיי האב ואח"כ מת האב, זכה הלוקח בגוף הקרקע, אבל לא בפירות המחוברים לקרקע, אלא הם שייכים ליורשים, ולכן נשמים את הפירות המחוברים כמה הם שווים והלוקח נותן את דמיהם ליורשים. ע"כ התוספתא בכתובות.

וא"כ קשה, שהמשנה שלנו אמרה שהמחובר שייך למקבל המתנה ולא של היורשים, ואילו התוספתא שם אמרה שהמחובר שייך ליורשים.

תירוץ: **לא קשיא:** המשנה עוסקת באדם שכתב את נכסיו לבנו והוא לא מכר אותם למישהו אחר בחיי האב, שכיון שדעתו של האב קרובה אצל בנו לכן הוא הקנה לו את הקרקע על דעת שיזכה בה לאחר מיתתו עם הפירות המחוברים לה. אבל התוספתא שם עוסקת במקרה שהבן מכר את הנכסים בחיי אביו, ואין דעתו של האב קרובה אצל הלוקח, והאב לא הקנה את הקרקע לבנו כדי שהלוקח יזכה במחובר לה, אלא רצונו של האב להקנות דווקא לבנו את הקרקע עם המחובר לה, ולכן אם בנו מכרה למישהו אחר אין הלוקח זוכה במחובר.

משנה: הניח בנים גדולים וקטנים, אין הגדולים מתפרנסין על ידי הקטנים, ולא הקטנים נזונין על הגדולים, אלא חולקין בשוה: אדם שמת (ולא כתב צוואה, ולכן כל בניו יורשים אותו בשווה), והשאיר אחריו בנים גדולים וקטנים. הגדולים צריכים הרבה כסף לצורך 'פרנסה' של בגדים, ואילו הקטנים צריכים הרבה כסף לצורך

מזונות. הגדולים לא יכולים לקחת כסף מהירושה הכללית לצורך הפרנסה שלהם כי הקטנים מעכבים אותם. וכן הקטנים לא יכולים לקחת כסף לצורך המזונות כי הגדולים מעכבים אותם. אלא קודם כל חולקים את הירושה בשווה, ולאחר מכן כל אחד משתמש בכסף שלו.

נשאו הגדולים, ישאו הקטנים: אם הגדולים התחתנו לאחר מיתת האבא ולקחו כסף מהירושה הכללית לצורך החתונה (לפני שחילקו אותה בין הבנים), גם הקטנים יקחו כסף לצורך החתונה שלהם.

ואם אמרו קטנים הרי אנו נושאים כדרך שנשאתם אתם, אין שומעין להם אלא מה שנתן להם אביהם נתן: הגמרא מבארת את כוונת המשנה כך. אם הגדולים התחתנו בחיי האבא וקבלו ממנו כסף לצורך החתונה, והקטנים אומרים לאחר מיתת האבא גם אנחנו רוצים לקחת כסף מהירושה הכללית לחתונתנו כמו שאתם קבלתם מאבא. לא שומעים להם, כי מה שנתן האבא נתן.

הניח בנות גדולות וקטנות, אין הגדולות מתפרנסות על ידי הקטנות, ולא הקטנות נזונות על הגדולות, אלא חולקות בשוה. נשאו גדולות ישאו קטנות. ואם אמרו קטנות הרי אנו נושאות כדרך שנשאתם אתם, אין שומעין להן: אם האבא השאיר אחריו רק בנות גדולות וקטנות, הדין כנ"ל בבנים.

זה חומר בבנות מבכנים, שהבנות נזונות על הבנים ואין נזונות על הבנות: אבל אם הוא השאיר אחריו גם בנות וגם בנים, הבנות ניזונות מהירושה של הבנים. ובדין הזה יש חומרא במקרה שבנות יורשות עם בנים, מאשר כשבנות יורשות עם בנות. דהיינו כשיש בנות עם בנים הבנות יורשות מהבנים מ'תנאי כתובה' של 'בנין דכרין' (= הבעל מתחייב לאשתו שלאחר מותו הבנות יגורו בביתו ויתפרנסו מנכסיו עד החתונה). אבל כשיש רק בנות קטנות וגדולות, הקטנות לא ניזונות מהגדולות (כי אין תנאי כתובה של 'בנות נוקבין').

גמרא: אמר רבא - האי גדול אחי דלבש ואיכסי מביתא, מאי דעבד עבד: אם גדול האחים קונה לעצמו בגדים נאים מהירושה, מה שעשה עשוי ואין לשאר האחים לקזז לו את הסכום. בגלל שהוא מתעסק עם הנכסים במשא ומתן וכדומה, ויש להם הנאה מכך שהוא מתלבש מכובד כי אז נשמעים דבריו אצל האנשים שהוא פגש איתם.

קושיא: והא אנו תנו אין הגדולים מתפרנסין על הקטנים: ומדוע הגדול לא יכול לקנות בגדים מהירושה?

תירוץ: מתניתין בשרכא: מדובר באח גדול יושב בטל שאינו מביא תועלת לאחים. **קושיא:** שרכא פשיטא! **תירוץ:** מהו דתימא ניחא להו דלא נינוול קמ"ל: היה מקום לחשוב שנוח לאחים שהוא לא ילך ערום ויחף בבזיון, קמ"ל. (רב"ג).

למדנו במשנה - נשאו גדולים ישאו קטנים: וכו'.

שאלה: מאי קאמר? המשנה סותרת את עצמה. בתחילה היא אומרת שאם הגדולים לקחו כסף לחתונה גם הקטנים יקחו כסף, ולאחר מכן היא אומרת שאם הכנים הקטנים אומרים שהם רוצים לקחת כסף כמו הגדולים לא שומעים להם!

תשובה: אמר רב יהודה הכי קאמר - נשאו גדולים לאחר מיתת אביהן, ישאו קטנים לאחר מיתת אביהן. אבל נשאו גדולים בחיי אביהן, ואמרו קטנים לאחר מיתת אביהן הרי אנו נושאים כדרך שנשאתם אתם, אין שומעין להן אלא מה שנתן להן אביהן נתן: כפי שביארנו במשנה.

למדנו במשנה - הניח בנות גדולות וקטנות: וכו'.

שלח ליה אבוא בר גניבא לרבא - ילמדנו רבינו לוותה ואכלה ועמדה ונשאת, בעל לוקח הוי או יורש הוי? לוקח הוי ומלוה על פה אינו גובה מן הלקוחות, או דלמא יורש הוי ומלוה על פה גובה מן היורשין? אשה רווקה שלוותה כסף והשתמשה בו, ולאחר מכן התחתנה והביאה לבעלה את הנכסים שלה. השאלה היא האם הנכסים הללו משועבדים לחוב שלה או לא?

האם הבעל נחשב ל'לוקח', דהיינו כמו קונה שקנה את הנכסים הללו מהאשה, ואם כן המלווה לא יכול לגבות את החוב מהנכסים שאשתו הכניסה לו. כי ההלוואה שהיא לקחה היתה בעל פה, והדין הוא שמלוה על פה אינו גובה מהלקוחות. או שהבעל נחשב כ'יורש' את הנכסים הללו, ואז המלוה גובה את החוב מהם, משום שמלוה על פה גובה מהיורשים.

אמר ליה - תנינא 'נשאו גדולות ישאו קטנות'. מאי לאו נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל: רבא מביא ראייה מהמשנה שלנו. 'נשאו גדולות ישאו קטנות'. רבא מפרש את המשנה כך. אם הגדולות לקחו הלוואה מהירושה הכללית לצורך החתונה על חשבון הכסף המגיע לקטנות, הקטנות באות ולקוחות מהבעל שלהן

את הכסף בחזרה. אם כן מוכח שהבעל נחשב כ'יורש' ולא כ'לוקח'. כי אם היה דינו כ'לוקח' לא היו הקטנות יכולות לגבות ממנו את ההלוואה.

דחייה: לא, נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות לבעל: פירוש המשנה הוא אחרת. אם הגדולות לקחו כסף מהירושה הכללית לחתונתן, גם הקטנות יקחו כסף מהירושה הכללית לחתונתן.

קושיא: איני, והא תני ר' חייא נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל: הרי כברייאת של רבי חייא כן כתוב במפורש שהגדולות לקחו כסף על חשבון הקטנות לחתונתן, והקטנות באות ומוציאות את הכסף מהבעל! ואם כן מוכח שהבעל יורש.

דחייה: דלמא שאני פרנסה דאית לה קלא: באמת הבעל נחשב כלוקח, ובכל אופן הקטנות גובות ממנו את הכסף, כי הכסף הזה שלקחו הגדולות בהלוואה מהירושה, נחשב כ'מלוה בשטר' שגובים אותו מיד הלקוחות. והטעם משום שכולם יודעים שנכסיו של האב משועבדים לצורך פרנסת הקטנות. (שזהו הטעם מדוע מלוה בשטר גובה מהלקוחות, ומלוה על פה לא. כי לשטר יש קול ופרסום והיה על הקונה להיזהר ולא לקנות את הנכסים של הלווה).

תשובה: א"ל רב פפא לרבא - לאו היינו דשלח רבין באגרתיה?: רב פפא מביא ראייה לשאלתנו, ומוכיח שהבעל נחשב יורש. רב פפא אומר וכי זה לא מה ששלח רבין באגרתו? כדלהלן.

מי שמת והניח אלמנה וכת, אלמנתו נזונת מנכסיו. נשאת הבת, אלמנתו נזונת מנכסיו. מתה הבת, אמר רב יהודה בן אחותו של ר' יוסי (בן) חנינא על ידי היה מעשה ואמרו אלמנתו נזונת מנכסיו: האלמנה נזונת מכסי הבעל לאחר מותה, מתנאי כתובה שהבעל כותב לה שתשב בביתו ותתפרנס מנכסיו כל ימי אלמנותה. ולכן גם אם הבת התחתנה והכניסה לבעלה את הנכסים שירשה מאביה, האמא שלה האלמנה גובה את מזונותיה מהנכסים הללו. וכן אם מתה הבת ובעלה ירשה, האלמנה גובה את הנכסים שירש בעלה. עד כאן דברי רבין.

אי אמרת בשלמא יורש הוי משום הכי אלמנתו נזונת מנכסיו אלא אי אמרת לוקח הוי אמאי נזונת מנכסיו: אם נאמר שבעל נחשב ליורש את נכסיו של אשתו, מובן מדוע כשהבת התחתנה, האלמנה ממשיכה לגבות מהנכסים את המזונות. אבל אם נאמר שהוא נחשב לקונה, הרי הדין הוא שלא מוציאים מהלקוחות למזון האשה והבנות! אם כן מוכח שהוא נחשב יורש.

קושיא: אמר אביי אי לאו דשלח רבין אנן לא ידעינן? והא תנן אלו הן שאין חוזרין ביובל, הבכורה והיורש את אשתו: וכי אם רבין לא היה שולח לנו את האגרת שלו לא היינו יודעים זאת? והרי זו משנה מפורשת במסכת בכורות.

אלו הנכסים שאינם חוזרים ביובל לבעליהם - בכור שירש פי שניים. ובעל שירש את נכסי אשתו. עד כאן המשנה. אם נאמר שבעל נחשב לקונה את נכסי אשתו, אם כן גם לאחר מותה הוא ממשיך להיחשב כקונה. והרי הדין הוא שהקונה שדה, השדה חוזר לבעליה ביובל. אלא מוכח שמכאן שהבעל נחשב ליורש בחיי אשתו ולכן כשהיא מתה הוא יורש אותה, ובירושא אין דין חזרה ביובל.

קושיא: אמר ליה רבא - והשתא דשלח מי ידעינן? וכי אחרי שרבין שלח את האגרת שלו, האם ברור לנו שהבעל נחשב ליורש? והרי למדנו במסכת כתובות שהבעל נחשב לקונה ולא ליורש. כדלהלן.

האמר ר' יוסי בר' חנינא באושא התקינו האשה שמכרה נכסי מלוג בחיי בעלה, ומתה, הבעל מוציא מיד הלקוחות: [נכסי מלוג - נכסים שהאשה מכניסה לבעלה בחתונה, שהקן שייכת לה והבעל מקבל את הפירות]. אישה שמכרה את 'הקן' של 'נכסי מלוג', כלומר את הקרקע (אבל את הפירות אינה יכולה למכור כי הם שייכים לבעלה). דהיינו שאם ימות בעלה לפניו, הקונה יזכה בנכסים. ואם היא תמות קודם לבעלה, הקונה יפסיד כי בעלה יורש אותה (כדלהלן).

ולאחר מכן מתה האשה. בעלה מוציא את הקרקע מיד הקונים. כי רבנן תקנו שבנישואין הבעל נהיה 'הקונה ראשון' של הנכסים, וממילא הקונים שבאו אחריו לא קנו כלום כי הקרקע כבר שייכת לבעל.

מכאן מוכח שהבעל נחשב לקונה ולא ליורש, כי אם היה 'יורש' לא היה יכול להוציא את הנכסים שקנו הלקוחות מהאשה עוד בחייה.

תירוץ: אלא אמר רב אשי בעל שויוהו רבנן כיוורש ושויוהו רבנן כלוקח, והיכא דטבא ליה עבדו ליה: רבנן עשו את הבעל פעם כיוורש ופעם כלוקח, ובכל מקום עשו מה שטוב לבעל. כדלהלן.

גבי יובל שויוהו רבנן כיוורש משום פסידא דידיה: לגבי היובל, עשו אותו חכמים כיוורש כדי שהקרקע שהוא ירש מאשתו לא תחזור למשפחתה ביובל והוא יפסיד אותה.

גבי דר' יוסי בר' חנינא שויוהו רבנן כלוקח משום פסידא דידיה: ולגבי מה שאמר רבי יוסי בר חנינא שאשה שמכרה בנכסי מלוג בעלה מוציא מיד הלוקחות, שם עשו אותו כלוקח כדי שלא יפסיד את הנכסים ויוכל להוציא אותם מהלוקחות.

גבי דרבין משום פסידא דאלמנה שויוהו רבנן כיורש: ולגבי מה שאמר רבין שאלמנה ניזות מנכסי בעלה שמת, והיא מוציאה את המזנות מהבעל שהתחתן עם הבת שירשה את הכנסים של המת. שם תקנו חכמים שהבעל של הבת נחשב ליורש, כדי שהאלמנה תוכל לגבות ממנו את המזנות. למרות ששם הבעל מפסיד, לא רצו להפסיד את האלמנה בגלל שהתנאי כתובה שלה קדם לבעל.

קושיא: והא גבי דר' יוסי בר' חנינא דאיכא פסידא ללוקחות ושויוהו רבנן כלוקח: מה ההבדל בין הדין של רבין באלמנה ששם אנו מוציאים מהבעל את המזנות כדי שהאלמנה לא תפסיד. ואילו בדין של רבי יוסי בר חנינא באשה שמכרה את נכסי מלוג שלה, לא אכפת לנו שהבעל מוציא את הנכסים מהלוקחות והם מפסידים (למרות שהמכירה היתה קודם לירושא)?

תירוץ: התם אינהו אפסידו אנפשיהו, כיון דאיכא בעל לא איבעי להו למיזבן מאיתתא דיתבא תותי גברא: שם הלוקחות הם שהפסידו לעצמם. מכיון שהם יודעים שהאשה הזו נשואה לבעל, ובעלה אמור לירש אותה במותה, לא היה עליהם להתחכם לקנות ממנה את הנכסים ולנשל את בעלה מהירושא.

 הדרן עלך יש נוחלין

פרק תשיעי. משנה: מי שמת והניח (= והשאיר) בנים ובנות, בזמן שהנכסים מרובין (= יבואר בגמ') הבנים יירשו והבנות יזונו, כלומר הבנות יקבלו מהנכסים את המזונות ואת צרכי הנישואין שלהן עד שהן יתבגרו או עד שהן ינשא. ואם הנכסים היו מועטים, הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים (= יקבצו נדבות).

אדמון אומר וכו': יבואר בגמ'.

גמרא: כדי שיזונו מהן אלו ואלו שנים עשר חדש: 'נכסים מרובים' השיעור הוא שהבנים והבנות יכולים להתפרנס מהם במשך שנים עשר חודש, ופחות מכך הם 'נכסים מועטים'.

כי אמריתא קמיה דשמואל: ממשיך רב יהודה ואומר - לאחר פטירתו של רב באתי ללמוד לפני שמואל ואמרתיו לו את דברי רב הנ"ל, ואמר לי שמואל - זו דברי רבן גמליאל בר רבי, אבל חכמים אומרים ששיעור 'נכסים מרובים' הוא כדי שיתפרנסו מהם הבנים והבנות עד שיתבגרו, ופחות מכך הם 'נכסים מועטים'.

איתמר נמי: כדברי שמואל.